

Türkiye Futbol Federasyonu Mali Verilerinin Amatör Futbolun Finansmanı Açısından Analizi

Mehmet KOÇDEMİR

Hazine ve Maliye Bakanlığı

Araştırma Makalesi

Öz

Profesyonel futbolun ana amaçlarından biri kâr iken amatör futbolda sosyal amaç daha önemlidir. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de amatör futbol, bu sosyal amaç doğrultusunda, futbolun yaygınlaştırılmasına daha fazla hizmet eder. Bu itibarla amatör futbol genel olarak kamu otoriteleri tarafından finansal olarak desteklenir. Türkiye Futbol Federasyonu amatör sporun varlığını sürdürmesi için en önemli kamu otoritelerinden biridir. Dolayısıyla Federasyonca amatör futbol daha fazla desteklenmek isteniyorsa, amatör futboldan elde edilen gelirler ile bu alandaki harcamaların dönüştürülmesi gerekir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, son beş dönem mali tablolarının analizi yoluyla, Federasyonun, finansal açıdan, amatör futbolu yeterli ölçüde destekleyip desteklemediğini açıklamaya çalışmaktır.

Anahtar sözcükler: Amatör futbol, Türkiye Futbol Federasyonu, Mali analiz

Geliş Tarihi/Received: 25.11.2019

Kabul Tarihi/Accepted: 31.1.2020

Analysis of Financial Data of Turkey Football Federation in terms of Financing of Amateur Football

Abstract

While one of the main goals of professional football is profit, social goal is more important in amateur football. As the whole world amateur football in Turkey, in line with the social objectives, the more services to the dissemination of football. In this respect, amateur football is generally supported financially by public authorities. Turkey Football Federation is one of the most important public authorities to maintain the existence of amateur sports. Therefore, if amateur football is desired to be supported more by the Federation, it is necessary that the income obtained from amateur football and the expenses in this field is converted. In this context, the aim of this study is to analyze whether or not the Federation can adequately support amateur football financially by analysing of the financial statements of the last five terms.

Keywords: *Amateur football, Turkish Football Federation, Financial analysis*

Giriş

Günümüzde futbol bir spor faaliyeti olmanın ötesinde bir ekonomik iş alanına dönüşmüş ve sürekli büyüyen bir endüstri haline gelmiştir. Ancak bu değerlendirme amatör futboldan ziyade profesyonel futbol için geçerlidir. Profesyonel futbol, hedefi kar elde etmek olan bir ticari faaliyettir ve profesyonel futbol kulüpleri marka değerlerini koruma ve geliştirme çabasıdır.

Sporcu ve kulüp sayıları bakımından, profesyonel futbolun çok üzerinde bir kapasiteye sahip olan amatör futbol ise sporun yaygınlaşmasına hizmet etmede önemli bir rol oynamasına karşın, kar amacı gütmeyen ve sosyal bir alanda faaliyet göstermesi nedeniyle, sürdürülebilir finansal kapasite yaratma olanağı sınırlıdır. Bu sebeple amatör futbol için kamu otoritelerinin desteği çoğu ülkede temel finansal araçlardan biri konumundadır.

Bu çalışma, özellikle yakın dönemde, bir kamu otoritesi¹ olan Türkiye Futbol Federasyonu'nun amatör futbol mali açıdan yeterince desteklemediğini iddia ediyor. Bu iddia, bir yandan Federasyon'un amatör futbol gelir ve giderlerinin yıllar itibarıyla analizi, bir yandan da amatör ve profesyonel futbola Federasyon'ca sağlanan mali desteğin karşılaştırılması yoluyla açıklanmaya çalışılacaktır.

Literatür Bilgisi

Futbol eski bir sportif aktivite olmasına rağmen, futbolun ekonomisinin ortaya çıkışı nispeten yenidir. Dolayısıyla futbolun ekonomisi ile ilgili çalışmalar da oldukça yenidir. Zira takım sporları konusundaki akademik çalışmaların dahi ancak 1950'lerin ortalarına kadar uzandığı değerlendirilmektedir (Dobson, Goddard, 2001, s. 1).

Togler, futbolu bir iş olarak ilk değerlendirenin ve ekonomik yönünü analiz edenin, 1970'lerde Sloane olduğunu paylaşmaktadır (aktaran Karpavicius ve Jucevicius, 2009, s.

¹ Genel kamuya hizmet eden özelliği olması bakımından kullanılmıştır.

86). Sloane'den daha sonra da bu alanda birçok eser verilmiştir (Örneğin; Szymanski ve Kuypers, 1999; Dobson ve Goddard, 2001; Akşar ve Melih, 2006; Chadwick ve diğerleri, 2018). Benzer şekilde, Karpavicius ve Jucevicius da futbolun bir iş sistemi olarak yapısal çerçevesine odaklanmış, bu iş modelindeki gelirleri ve harcamaları aktörler arası ilişkiler çerçevesinde analiz etmiştir (Karpavicius ve Jucevicius, 2009, s. 89-91).

Futbol ekonomisi büyüdükçe, bu pazarın ekonomik boyutlarını bölgesel düzeyde değerlendiren çalışmalar (Güngör, 2014; Barnard ve diğerleri, 2019) yanında, ülke düzeyinde futbolun finansmanını ve ekonomisini konu alan araştırmalar da (Qorbanı ve diğerleri, 2012; Aktifbank 2016; Büyükbakkal, 2016), yapılmış, bunların bazıları periyodik analizler şeklinde yayınlanmaya başlamıştır (Barnard ve diğerleri, 2019).

Ancak futbol ekonomisi ve futbolun finansmanından söz edildiğinde, akla daha ziyade profesyonel futbol gelmektedir. Nitekim profesyonel spor ile karşılaştırıldığında, amatör spor konusunda literatürde oldukça sınırlı araştırma olduğu söylenebilir (Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 7). Colette ve Pigé göre, bunun nedeni, amatör sporun kar amacından ziyade sosyal amacı ağır basan bir alanda faaliyet göstermesidir (aktaran Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 8).

Barget ve Chavinier-Rela, amatör spor kulüplerinin finansmanı konusunda özellikle Avrupa ülkelerini merkezine alan araştırmalar yapmışlar, spor kulüplerinin gelirlerinin kaynaklarını analiz etmişlerdir. Amatör sporun çoğunlukla kamu kaynakları ile desteklendiğini ortaya koyan çalışmalar da yapılmıştır. Bu bağlamda, Defourny ve Laville tarafından yapılan çalışmada, bazı ülkelerin gelir verilerine yer verilmiş, örneğin, Fransa'da gelirlerin yaklaşık %24,7'sinin kamu tarafından sübvansede edildiği (aktaran Barget ve Chavinier-Rela, 2017, s. 9), Bednarik ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalarda ise Slovenya'da kamu otoritelerince sağlanan desteğin %11,2'ler dolayında olduğu (aktaran Barget ve Chavinier-Rela, 2017, s. 9) yani ülkelerin, kulüplerin vb. homojen olmayan yapıları nedeniyle, kesin veriler ortaya koymanın güç olduğu değerlendirilmiştir (Barget ve Chavinier-Rela, 2017, s. 9).

Terekli ve Çobanoğlu'nun odağına Türkiye'yi alan ve futbolun gelişen ekonomik değerini, Futbol Federasyonu mali verileri üzerinden gerçekleştiren araştırması, futbolun mevcut idari ve örgütsel yapısının, ekonomik ve finansal performansı en üst seviyeye taşıyacak şekilde yapılandırılmadığını ortaya koymuştur (Terekli ve Çobanoğlu, 2018, s. 13).

Orta ve Korkmaz ise futbolun mali yapısı ile ilgili analizler yaptığı araştırmasında, Türkiye Futbol Federasyonu gelir ve giderlerini 2008-2009 ve 2009-2010 dönemleri itibarıyla analiz etmiş ve bu dönemlerde anlamlı bir gelişme ve artış bulunmadığını gözlemlemişlerdir. Araştırma aynı zamanda dört büyük kulübün gelirleri arasındaki ilişkiyi de incelemiş ve kulüplerin 2010-2011 sezonu için benzer gelir seviyesinde olduklarını ortaya koymuştur (Orta, Korkmaz, 2012, s. 12).

Türkiye üzerine bir başka çalışmada, Erturan-Öğüt ve Şahin, amatör spor kulüplerinin sorunlarını araştırmış, temel sorunlar arasında, gelir oluşturamama, yeterli

destek ve yardım alamama, giderlerdeki artış, malzeme, tesis ve ulaşım için kaynak oluşturamama gibi ana sorunları kavrayan finansal sorunların, amatör sporun temel sorunlarından biri olduğunu ortaya koymuştur (Erturan-Öğüt, Şahin, 2017, s. 104).

Türkiye Futbol Federasyonunun Amatör Futbol Bağlamındaki Görev ve Sorumlulukları

Türkiye Futbol Federasyonunun görevleri 5.5.2009 tarih ve 5894 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Kanunun 3 üncü maddesinde, Federasyon'un görevleri tanımlanmıştır. Bu görevler arasında, finansal olarak amatör sporun doğrudan ya da dolaylı olarak desteklenmesi ile ilişkili olduğu değerlendirilebilecek görevler aşağıdaki gibidir;

- Türkiye'deki her türlü futbol faaliyetini yürütmek, düzenlemek ve denetlemek,
- Futbolun gelişmesini ve yurt sathına yayılmasını sağlamak,
- Yurt içi ve yurt dışı futbol faaliyetleri için plan, program, benzeri her türlü düzenlemeyi ve anlaşmayı yapmak ve başarılı sonuçlar sağlanması için gerekli tedbirleri almak,
- Futbolu geliştirmek amacıyla; amatör futbol spor kulüp ve federasyonları ile bünyesinde futbol branşı bulunan engelliler spor federasyonlarına her türlü ayni ve nakdi yardımda bulunmak.

Federasyon'un amaçlarını belirleyen Statü'nün 2 inci maddesinde de benzer düzenlemeler yer almıştır.

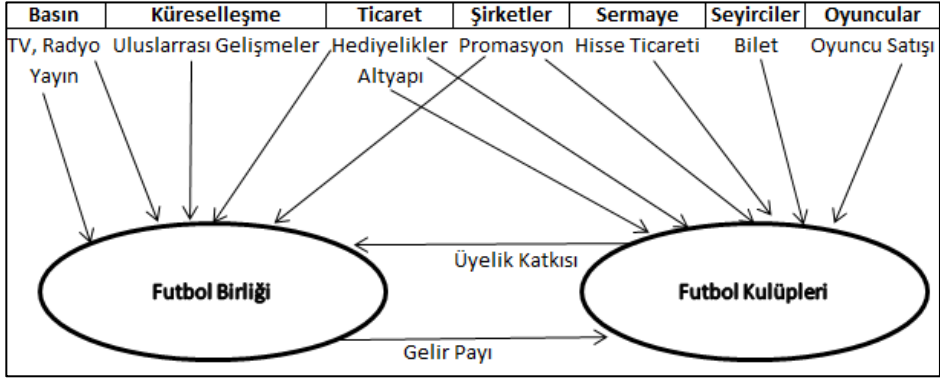
Türkiye'de yaklaşık 4.000 profesyonel futbolcu ve yaklaşık 300.000 amatör futbolcu bulunmaktadır. Bunun yanında, Türkiye'de yaklaşık 5.400 amatör, 125 profesyonel kulüp faaliyet göstermektedir.² Dolayısıyla, Federasyon'a ait olan, futbolun yurda yayılması görevi, mevcut kapasitesi ve yaygınlığından dolayı amatör futbol üzerinden gerçekleştirilebilir. Ancak bireylerin spora aktif katılımlarını teşvik etmek, kalkınma planlarında dile getirilmiş Türk spor politikalarının temel ilkelerinden biri olmasına karşın, amatör spor ve özelde amatör futbol profesyonel sporun gölgesinde kalmış, bunu hayata geçirecek önlemler etkin şekilde uygulama alanı bulmamış ve profesyonel futbol ağırlığını sürdürmüştür (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. xiv, 57).

Amatör Spor Kulüplerinin Finansman Sorunları

Günümüzde yaklaşık 3,5 milyar insanın bir biçimde temas halinde olduğu futbol (Uluyol, 2014, s. 5717), Akşar'a göre, artık endüstriyel bir iş alanı haline dönüşmüştür (aktaran Uluyol, 2014, s. 5717) ve futbol ekonomisi sürekli bir gelişim içerindedir. Bugün futbol ekonomisinin en önde aktörü olan Avrupa'da futbol piyasası 28.4 milyar € düzeyine ulaşmış durumdadır (Barnard ve diğerleri, 2019, s. 8). Türkiye'de ise 2015-2016 döneminde 2 milyar lira düzeyinde olan süper lig ekonomisinin, 2018-2019 döneminde 4,2 milyar liraya ulaştığı anlaşılmaktadır (Aktifbank, 2019, s. 100).

² Bilgiler, Gençlik ve Spor Bakanlığı ilgili idari birim ile 7.10.2019 günü yapılan görüşmeler sonrasında elektronik posta yoluyla elde edilmiştir.

Karpavicius ve Jucevicius sürekli gelişen futbol ekonomisini, ticari bir iş alanı olarak değerlendirmiş ve bu iş sahasında şekil 1'de yer alan aktör ve gelir kaynakları olduğunu paylaşmıştır (Karpavicius ve Jucevicius, 2009, s. 90).

Şekil 1. Futbol piyasasında oluşan gelirin kaynakları (Karpavicius ve Jucevicius, 2009, s. 90'dan derlenmiştir).

Bazı kaynaklarda genel olarak bu gelirler; maç başı gelirleri, yayın gelirleri, sponsorluk ve ticari gelirler ile diğer ticari gelirler olarak ana kalemler bazında ifade edilmiştir (Uluyol, 2014, s. 5729, Güngör, 2013, s. 136, Barnard ve diğerleri, 2019, s. 9, Aktifbank, 2016, s. 5). Şekil 1'de görüldüğü üzere, gelirlerin bir kısmı doğrudan kulüpler tarafından elde edilirken, bazıları sporu organize eden kurumlar eliyle elde edilmekte ve dağıtılmaktadır.

Amatör futbol, endüstrileşen bu ekonomide yerini alamadığından, bu temel gelir kaynakları esas olarak profesyonel futbol ile ilişkilidir. Zira amatör spor aktörleri daha ziyade üçüncü sektör (third sector) olarak adlandırılan (Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 8) ve Colette ve Pigé göre, gelir amacından ziyade sosyal amaç güden bir alanda varlığını sürdürmektedir (aktaran Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 8). Nitekim amatör futbolun, yayın geliri, maç başı bilet satışlarından elde edilen gelirler, satışlardan sağlanan ticari gelirler elde etme potansiyeli yok denecek kadar azdır.

Borzaga ve Defourny, amatör futbol açısından temel hedefin kar elde etmek olmaması nedeniyle, bu alanda faaliyet gösteren tüm organizasyonlarda olduğu gibi finansman ihtiyacının önemli hale geldiğini paylaşmaktadır (aktaran Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 9). Amatör spor kulüplerinin finansal, örgütsel, yönetsel, hukuksal gibi birçok başlıkta toplanabilecek sorunları bulunmakla birlikte (Erturan, Şahin, 2017, s. 104, 105), finansal sorunların, diğer tüm sorunlarla önemli ölçüde ilişkili olduğu değerlendirilmektedir (Erturan, Şahin, 2017, s. 107). Zira bir örgütün ortaya çıkması, varlığını sürdürebilmesi ve faaliyetler yürütebilmesi için mali kaynaklara ihtiyacı vardır.

Öte yandan, Türkiye'de, resmi bazı araştırmalarda, amatör spor kulüplerinin finansal sorunlarının bulunduğu (TBMM, 2011, s. 4) ve bu kulüplerin gelir kapasitelerini arttırmakta zorlandıkları ifade edilmiş (TBMM, 2011, s. 45) ve bu tespiti uygun olarak,

kalkınma planı çalışmalarında da amatör sporun profesyonel sporun gölgesinde kaldığı ve spor kulüplerinin kurumsal kapasitelerinin mali yönden güçlendirilmesi gerektiği, ifadesini bulmuştur (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2014, s. xiv, 57, 59).

Türkiye Futbol Federasyonu Mali Tablolarının Analizi

Türkiye Futbol Federasyonu'nun beş döneme ait mali tabloları incelendiğinde, Federasyon gelirlerinin Tablo 1'de yer alan ana kalemlerden oluştuğu anlaşılmaktadır;

Tablo 1. 2013-2018 Dönemi Türkiye Futbol Federasyonu gelir kalemleri

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Eğitim gelirleri	4.049.025	5.383.408	7.196.139	7.148.251	6.838.035
Milli takımlar gelirleri	15.884.049	28.401.252	34.964.185	23.909.194	37.568.592
Profesyonel futbol gelirleri	183.581.005	205.625.622	257.584.778	268.696.299	380.129.046
Amatör futbol gelirleri	17.088.796	17.093.639	19.443.235	20.384.454	63.007.731
UEFA ve FIFA gelirleri	19.016.420	19.004.042	10.050.601	40.676.533	15.160.366
Sponsorluk gelirleri	60.674.355	57.011.289	70.767.710	61.653.705	61.912.857
Cari gelirler	18.146.904	41.810.696	29.241.186	50.148.167	87.756.568
Gelirler Toplamı	318.440.554	374.329.948	429.247.834	472.616.603	652.373.195

2013-2018 dönemini içeren tüm dönemlerde, toplam gelirler içerisindeki en büyük pay, %50'nin üzerindeki ortalama oran ile profesyonel futbol gelirleridir. Yani Türkiye Futbol Federasyonu'nun ana gelirlerinin yaklaşık yarısını profesyonel futbol gelirleri oluşturmaktadır. Profesyonel futbolun bir ekonomi olması ve bu ekonominin sürekli büyümekte olması (Güngör, 2014, s. 136, Barnard ve diğerleri, 2019, s. 8), elde edilen gelirlerin önemli kısmının profesyonel spordan sağlanmasında etkilidir.

Futbol Federasyonu'nun giderleri ise Tablo 2'de ana kalemlerden oluşmaktadır;

Tablo 2. 2013-2018 Dönemi Türkiye Futbol Federasyonu gider kalemleri

	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Eğitim giderleri	-14.997.482	-17.827.450	-21.370.658	-16.825.748	-18.581.810
Milli takımlar giderleri	-49.524.925	-50.617.717	-80.101.322	-115.691.360	-74.602.058
Profesyonel futbol giderleri	-74.049.107	-88.264.556	-126.506.128	-157.266.048	-300.738.203
Amatör futbol giderleri	-35.876.554	-40.688.726	-46.610.660	-54.548.285	-65.052.147
UEFA ve FIFA giderleri	-1.267.050	-947.480	-589.949	-755.620	-2.225.496
Kanunda öngörülen giderler	-12.056.477	-10.836.942	-20.983.241	-17.000.352	-21.550.619
Ar-Ge ve proje giderleri	-13.149.857	-10.769.517	-14.034.525	-11.603.640	-10.317.133
Cari giderler	-84.464.828	-81.718.137	-58.793.389	-71.496.588	-101.422.446
Diğer olağan giderler	-1.855.516	-2.143.592	-1.953.193	-2.039.965	-2.588.282
Giderler Toplamı	-287.241.796	-303.814.117	-370.943.065	-447.227.606	-597.078.194

2013-2018 dönemini içeren tüm dönemlerde, toplam giderler içerisindeki en büyük pay, yaklaşık, %60-77 oran aralığı ile milli takım, profesyonel futbol ve cari giderler için yapılan harcamalardan oluşmuştur. Özellikle, 2017-2018 dönemine kadar yaklaşık %25-35 oranında olan profesyonel futbol giderlerinin, 2017-2018 döneminde önemli bir artış gösterdiği ve toplam harcamaların %50'sinin üzerinde bir orana ulaştığı görülmektedir. Yani Federasyon bu dönemde kaynaklarının yarısını profesyonel futbol için harcamıştır.

Amatör Futbol Gelir ve Giderlerinin Analizi

Futbol Federasyonu'nun 2013-2018 dönemlerinde amatör futboldan elde ettiği gelirler incelendiğinde, amatör futboldan elde edilen gelirlerin, toplam gelirler içerisindeki payının genellikle, %4,3-%5,4 oran aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Ancak 2017-2018 döneminde amatör futboldan elde edilen gelirlerin bu genel sınırları aştığı ve yaklaşık iki katına çıkarak toplam gelirlerin %9,7'si düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. 2017-2018 bilanço döneminde Futbol Federasyonu'nun toplam gelirleri, 652.373.195 TL iken bu gelirler içerisinde amatör futboldan elde edilen gelirlerin 63.007.731 TL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yani bu dönemde, amatör futbol yayın geliri ve maç başı geliri vb. futbol ekonomisinin temel gelirlerinden yoksun olduğu halde Federasyon gelirlerinin yaklaşık %10'unu finanse edebilmiştir.

Amatör futboldan elde edilen gelirlerin ayrıntıları Türkiye Futbol Federasyonu'na yayınlanan mali veriler içerisinde yer almamaktadır³. Ancak gelir detaylarının;

- Kulüp tescilleri,
- Kulüp aidatları,
- Transfer işlemleri,
- Lisans vizeleri,
- Harç ve para cezaları,
- Renk ve isim değişikliği

gibi kalemlerden oluştuğu değerlendirilmektedir (Devecioğlu, 2002, s. 129). Yukarıdaki gelir kalemleri incelendiğinde, bu dönemde amatör futboldan sağlanan önemli düzeydeki artışın esasen amatör kulüplere getirilen ilave yükümlülüklerden sağlandığı söylenebilir.

Futbol Federasyonu'nun 2013-2018 dönemlerinde amatör futbola yaptığı giderler incelendiğinde, amatör futbol giderlerinin toplam giderler içerisindeki payının genellikle, %10,9-%13,4 bandında olduğu, ancak 2017-2018 sezonunda amatör futbol için yapılan giderlerin bu genel sınırların en düşüklerinden biri olan %10,9 seviyesinde gerçekleştiği görülmektedir.

Diğer yandan, TBMM Spor Kulüplerinin Sorunları İle Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nca 73 futbol kulübü ve Federasyon temsilcisinden oluşan örneklem üzerinde gerçekleştirdiği anket çalışmasına katılanlar, kulüp harcamalarının, % 55'inin, profesyonellere, % 30'unun alt yapıya ve % 15'nin amatörlere dönük olarak harcanması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir (TBMM, 2011, s. 180). Oysa Federasyon'un kendi bütçesi amatör futbolu bu oranda destekler nitelikte değildir.

³ Türkiye Futbol Federasyonunun internet sitesinde yayınlanan mali bilgiler arasında, amatör spor gelir ve gider ayrıntıları yer almamaktadır, araştırma sürecinden birden çok kez telefon ile kurulmaya çalışılan iletişim çabalarından sonuç alınamamış, elektronik posta yoluyla yapılan girişimlerden de bu konuda bir bilgi elde edilememiştir.

Amatör futbol için gerçekleştirilen giderlerin ayrıntıları da Türkiye Futbol Federasyonu'nca yayınlanan mali veriler içerisinde yer almamaktadır. Ancak gider detaylarının;

- Sürekli personel giderleri,
- Seyahat, konaklama, harcırah giderleri,
- Amatör ödül giderleri,
- Stadyum giderleri,
- Diğer giderler

gibi kalemlerden oluştuğu değerlendirilmektedir (Devicioğlu, 2002, s. 129).

Amatör ve profesyonel futboldan elde edilen gelirler ile bu alanlara yapılan giderlerin 2013-2018 dönemindeki değişim oranları ise Tablo 3'deki gibidir;

Tablo 3. Amatör ve profesyonel futbol gelir ve giderleri

	2013-2014 (TL)	2017-2018 (TL)	Değişim Oranı (%)
Profesyonel futbol gelirleri	183.581.005	380.129.046	107
Amatör futbol gelirleri	17.088.796	63.007.731	269
Profesyonel futbol giderleri	-74.049.107	-300.738.203	306
Amatör futbol giderleri	-35.876.554	-65.052.147	81

Tablo 3'deki verilere göre, amatör futboldan elde edilen gelirler, beş yıllık dönemde, %269 oranında artmıştır. Oysa aynı dönemde profesyonel futboldan elde edilen gelirler %107 oranında artış göstermiştir.

Diğer yandan, Türkiye Futbol Federasyonu'nun amatör futbol için yaptığı giderler beş yıllık dönemde, %81 oranında artmışken aynı dönemde profesyonel futbol için yapılan giderler %306 oranında artış göstermiştir.

Özetle, beş yıllık dönemde profesyonel futboldan elde edilen gelirler ancak %107 artarken, profesyonel futbol için yapılan giderler %306 oranında artmış. Tersine amatör futboldan elde edilen gelirler %269 oranında artarken, amatör futbol için yapılan harcamalar ancak %81 oranında artabilmiştir. Yani beş yıllık faaliyet döneminde, amatör futbol, profesyonel futbola kıyasla daha az finansal destek görmüştür.

Amatör futbol gelirlerinin giderleri karşılama oranı incelendiğinde, Tablo 4'de yer aldığı gibi son beş yıllık dönemde yaklaşık %40'lar seviyesindeki oranın, son dönemde iki katının üzerine çıktığı ve amatör futbol giderlerinin %97 oranındaki kısmının yine amatör futboldan elde edilen gelirler ile karşılandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4. 2013-2018 Dönemi Türkiye Futbol Federasyonu Amatör Futbol Gelirlerinin Gideri Karşılama Oranı

	2013-	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018
Amatör futbol gelirleri (TL)	17.088.796	17.093.639	19.443.235	20.384.454	63.007.731
Amatör futbol giderleri (TL)	-	-40.688.726	-46.610.660	-54.548.285	-65.052.147
Gelirlerin giderleri karşılama oranı	48%	42%	42%	37%	97%

Öte yandan, 2017-2018 döneminde amatör futbol gelirlerinin giderleri karşılama potansiyelinin %100'lere yaklaşması dikkat çekicidir. Gider tutarları bir önceki

dönemlere göre azalmayıp aksine %20'lere yakın bir seviyede arttığına göre karşılama oranındaki bu artışın kaynağı amatör spordan elde edilen gelirlerdeki önceki yıllara kıyasla oluşan artışlardır. Daha önceki yıllarda yürütülen araştırma sonuçları (Devecioğlu, 2002, s. 129) referans alındığında, bu gelirlerin kulüp tescilleri, kulüp aidatları, transfer işlemleri, lisans vizeleri gibi gelirlerden oluştuğu yani gelir artışının yine amatör spor kulüplerinden elde edildiği anlaşılmaktadır. Özetle, 2017-2018 döneminde amatör sporu, amatör spor kulüpleri finanse eder duruma gelmiştir. Oysa amatör spor genel olarak bu sektöre aktarılan fonlar üzerinden finanse edilmektedir (Barget, Chavinier-Rela, 2017, s. 11) ve özelde amatör futbol camiasının ihtiyacı finansal yüklerinin azaltılması yönünde girişimler olması gerekirken, bu dönemde tam tersi bir finansal yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır.

Sporcu ve Kulüp Başına Amatör Futbol İçin Yapılan Harcamaların Analizi

Amatör futbolun temel aktörleri kulüpler ve sporculardır. Bu bakımdan, doğrudan sporcu ve kulüpleri hedeflemese de Federasyon'ca amatör futbol için yapılan harcamalar amatör sporun sürdürülebilirliği içindir. Dolayısıyla yapılan harcamaların sporcu ve kulüp başına analizleri de amatör futbolun hangi düzeyde desteklendiğinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Türkiye Futbol Federasyonu'nun internet sayfasında, yıllara ait sporcu bilgilerinin istatistikleri bulunmamaktadır. Ancak Federasyon yıllar itibarıyla sporcu bilgilerini Gençlik ve Spor Bakanlığına bildirmektedir. Gençlik ve Spor Bakanlığına bildirilen amatör ve profesyonel sporcu bilgileri Tablo 5'deki gibidir.

Tablo 5. 2016-2018 Döneminde amatör ve profesyonel sporcu sayıları

	Amatör Futbolcu Sayıları	Toplam Sporcu İçindeki Amatör Sporcu Oranı	Profesyonel Futbolcu Sayıları	Toplam Sporcu İçindeki Profesyonel Sporcu Oranı (%)	Toplam
FUTBOL 2017-2018	292.031	98,7%	3863	1,3	295.894
FUTBOL 2016-2017	285.400	98,6%	3942	1,4	289.342

Kaynak: Gençlik ve Spor Bakanlığı verileri.⁴

Tablo 5'deki verilere göre Türkiye'de amatör futbolcu sayısı 2016 ve 2018 dönemlerindeki toplam futbolcu sayısının %98'ini oluşturmaktadır. Profesyonel sporcu sayıları ise toplam sporcu sayılarının %1'inin bir miktar üzerindedir.

Türkiye Futbol Federasyonu'nca amatör futbol için yapılan harcamaların, sporcu başına düşen miktarları Tablo 6'daki gibidir;

Tablo 6. Amatör sporcu başına harcama miktarı

	Amatör Futbol Giderleri	Amatör Sporcu Sayıları	Sporcu Başına Harcama
FUTBOL 2016-2017	-54.548.285 TL	285.400	-191,13
FUTBOL 2017-2018	-65.052.147 TL	292.031	-222,76

⁴ Bilgiler, Gençlik ve Spor Bakanlığı ilgili idari birim ile 7.10.2019 günü yapılan görüşmeler sonrasında elektronik posta yoluyla alınmıştır.

Tablo 6'daki verilere göre, Federasyon 2016-2017 döneminde amatör futbolcu başına yaklaşık 191 TL, 2017-2018 döneminde ise 222 TL harcamada bulunmuştur.

Türkiye Futbol Federasyonu'nca profesyonel futbol için yapılan harcamaların, sporcu başına düşen miktarları ise Tablo 7'deki gibidir;

Tablo 7. Profesyonel sporcu başına harcama miktarı

	Profesyonel Futbol Giderleri (TL)	Profesyonel Sporcu Sayıları	Sporcu Başına Harcama (TL)
FUTBOL 2016-2017	-157.266.048	3.942	-39.894,99
FUTBOL 2017-2018	-300.738.203	3.863	-77.850,95

Tablo 7'deki verilere göre, Federasyon 2016-2017 döneminde profesyonel sporcu başına yaklaşık 39.894 TL, 2017-2018 döneminde ise 77.850 TL harcamada bulunmuştur.

Oyuncu başına harcamalarda dönem değiştikçe artış meydana gelmiş olmakla birlikte, amatör sporcu başına yapılan harcamaların son derece sınırlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye Futbol Federasyonu'nun, Türkiye'nin gelecek nesil rekabet potansiyelini içinde barındıran ve sporun yaygınlaşmasında önemli bir aktör olan amatör futbolcu başına kullandığı fon, amatör futbolun finansal olarak desteklenmesi bakımından oldukça sınırlıdır.

Öte yandan, Türkiye Futbol Federasyonu'nun amatör ve profesyonel futbol için yaptığı harcamaları, amatör ve profesyonel kulüp başına da analiz etmek mümkündür. Federasyon'ca amatör ve profesyonel futbol için yapılan harcamaların, kulüp başına düşen miktarları Tablo 8'deki gibidir⁵;

Tablo 8. Kulüp başına harcama miktarı

	Giderler (2017-2018) (TL)	Toplam Amatör ve Profesyonel Spor Giderleri İçindeki Payı	Kulüp Sayıları (2018-2019)	Toplam Kulüp Sayısı İçindeki Oranı (%)	Kulüp Başına Harcama (TL)
Amatör Futbol	-65.052.147	%22	5.380	98	-12.091,48
Profesyonel Futbol	-300.738.203	%88	125	2	-2.405.905,62

Tablo 8'deki verilere göre, Türkiye Futbol Federasyonu'nun 2017-2018 döneminde amatör ve profesyonel futbol için yaptığı harcamalar, amatör kulüp başına yaklaşık 12.091 TL, profesyonel kulüp başına yaklaşık 2.405.905 TL'dir. Bu harcamalar doğrudan kulüpleri sübvans eden harcamalar olmasa da amatör ve profesyonel kulüplerinin varlıklarının sürdürülebilir olmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan amatör ve profesyonel futbolun sürdürülebilirliği için yapılan harcamalardan, Türkiye'de kulüplerin %98'ini oluşturan amatör spor kulüplerinin, amatör ve profesyonel futbol için yapılan giderlerin ancak %22'si kadar pay aldığı görülmektedir. Buna karşın toplam kulüp sayısının %2'sini

⁵ Analizde, yapılan harcama ile kulüp sayıları arasında dönem farkı bulunmaktadır. Veriler genel kullanıcılar için açık kaynaklarca yayınlanmadığından ancak elde edilen veriler üzerinden analiz yapma olanağı olmuştur. Bu yüzden, her ne kadar kulüp sayılarında olağandışı değişimler olmayacağı düşünülse de analizi dönem farkı gözlemlenerek değerlendirilmelidir.

oluşturan profesyonel futbol kulüplerinin, Federasyon'ca amatör ve profesyonel futbol için yapılan toplam giderlerin %88'i kadar pay aldığı görülmektedir.

Özetle, spor kulüplerinin üç temel gelir kalemi yayın gelirleri, ticari gelirler ve maç başı gelirleridir (Uluyol, 2014, s. 5729, Barnard ve diğerleri, 2019, s. 9, Aktifbank, 2016, s. 5). Bu gelirler spor ekonomisinde daha çok profesyonel futbol üzerinden elde edilmektedir. Yani profesyonel futbolun gelir yaratma kapasitesi amatör futbolun çok üzerindedir. Bu bakımdan kendi gelir oluşturma potansiyeli düşük olan amatör futbolun sübvansede edilmesi daha önemli hale gelmektedir. Oysa Türkiye Futbol Federasyonu'nun, yukarıda analiz edilen mali bilgileri, bu ihtiyacı karşılayacak bir yapı göstermemektedir.

Sonuç

Günümüzde profesyonel futbol bir endüstri haline gelmiş ve daha çok piyasa koşullarında faaliyet yürütür olmuştur. Ancak amatör futbol, profesyonel futbolun aksine kar amacı gütmeyen, sosyal hedefi olan bir sektörde faaliyetlerini yürütmektedir. Bu farklı faaliyet koşulları amatör futbolun kaynak üretme kapasitesini de sınırlı kılmaktadır. Dolayısıyla amatör futbol diğer amatör branşlarda olduğu gibi kamu organlarının desteğine daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Amatör sporun, finansal, örgütsel, yönetimsel, hukuksal alanlarda birçok sorun yaşadığı bilinmektedir. Bu sorunlardan finansal sorunlar diğer sorunlarla güçlü bir ilişki içerisindedir ve dolayısıyla mali konularda sağlanacak iyileşmeler, sürdürülebilir bir yapı inşası için daha da önemli olmaktadır.

Türkiye'de, Futbol Federasyonu, futbolun yaygınlaştırılması ve amatör futbolun desteklenmesi ile görevli en önemli kamu otoritesi konumundadır. Bu bakımdan, Federasyon'un amatör futbolun sürdürülebilirliği açısından ortaya koyduğu finansal performans, amatör futbolun geleceğinin belirleyicilerinden biri konumundadır.

Bu çalışmada Federasyon'un son beş dönem içindeki mali bilgilerinden hareketle, amatör futboldan elde edilen gelirler ile bu alana sarf edilen giderlerin dönemsel analizi, gelirlerin giderleri karşılama düzeyi gibi konular, amatör sporcu ve kulüp sayıları da dikkate alınarak analiz edilmiş ve amatör spor ile profesyonel sporun bu mali veriler çerçevesinde kıyaslaması yapılmıştır. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Federasyon toplam giderleri arasında, profesyonel futbol giderleri, 2017-2018 dönemine kadar yaklaşık %25-35 oranında iken bu dönemde önemli bir artış göstermiş ve toplam harcamaların %50'sini oluşturmuştur. Yani profesyonel futbol 2017-2018 döneminde dikkat çekici bir artışla desteklenir olmuştur.
- Amatör futboldan elde edilen gelirler, 2017-2018 dönemine kadar toplam gelirlerin, %4,3-%5,4 oranını oluştururken, 2017-2018 döneminde yaklaşık iki katına çıkarak toplam gelirlerin %9,7'sini oluşturmuştur. Yani Federasyon bu dönemde, önceki dönemlere kıyasla amatör futbol üzerinden daha fazla gelir elde etmiştir. Bu gelirler, kulüpler üzerinden elde edildiğinden, yeni durum amatör futbol kulüpleri için ilave masraf oluşturmuştur.

- Amatör futbol giderlerinin toplam giderler içerisindeki payı genellikle, %10,9-%13,4 oranlarında olmuştur. Bu oranların en düşüğünün 2017-2018 döneminde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Yani bu dönemde amatör futbol için Federasyon en düşük kaynağı ayırmıştır.
- 2013-2018 arasındaki beş yıllık dönemde amatör futboldan elde edilen gelirler %269 oranında artarken, profesyonel futboldan elde edilen gelirler %107 oranında artmıştır. Amatör futbol gelirleri, genel olarak amatör futbol kulüplerinden elde edildiğinden, bu artış amatör futbola ilave bir yük anlamına gelmektedir.
- 2013-2018 arasındaki beş yıllık dönemde, amatör futbol için yapılan giderler %81 oranında artmışken, profesyonel futbol için yapılan giderler %306 oranında artmıştır. Yani beş yıllık faaliyet döneminde, amatör futbol, profesyonel futbola kıyasla daha az finansal destek görmüştür.
- Amatör futbol gelirlerinin giderleri karşılama oranı 2017-2018 dönemine kadar, yaklaşık %40'lar seviyesindeyken, bu dönemde %97 oranına çıkmıştır. Yani bu dönemde amatör futbol neredeyse kendi kendini finanse eder seviyeye gelmiştir. Oysa amatör futbolun daha fazla desteğe ihtiyacı olduğu resmi belgelerde de kabul gören bir durumdur.
- Türkiye'de yaklaşık 300 bin amatör, 4.000 profesyonel futbolcu ve yaklaşık 5.380 amatör, 125 profesyonel kulüp bulunmaktadır. 2017-2018 dönemi itibarıyla amatör sporcu başına harcama 222 TL iken profesyonel sporcu başına harcama 77.850,95 TL ve amatör kulüp başına harcama 12.091,48 TL iken profesyonel kulüp başına harcama 2.405.905,62 TL olmuştur. Yani Türkiye'de oyuncu ve kulüp sayısının yaklaşık %98'ini oluşturan amatör spor kulüpleri, giderlerin ancak %22'si kadar pay, oyuncu ve kulüp sayısının yaklaşık %2'sini oluşturan profesyonel futbol kulüpleri ise toplam giderlerin %88'i kadar pay almaktadır.

Yukarıdaki tespitler çerçevesinde, kalkınma planları ve TBMM Araştırma Komisyonları Raporları gibi kamusal belgelerde de devlet desteğinin artması gerektiği ifade edilen amatör futbol için Türkiye Futbol Federasyonu mali kapasitesi, önemli bir kamusal kaynak niteliğindedir. Hal böyle iken amatör futbolun Türkiye Futbol Federasyonu mali performansı bakımından, özellikle son yıllarda yeterli düzeyde desteklenemediği anlaşılmaktadır. Oysa amatör futbol hem futbolun ülke geneline yaygınlaştırılmasının ana aracı konumundadır hem de gelecek neslin yarışmacı ve profesyonel oyuncularını bünyesinde barındırmaktadır. Bu itibarla, Türkiye Futbol Federasyonu'nun mevcut finansal yapısının amatör futbolun lehine dönüştürülmesi Türk futbolunun uzun vadeli hedeflerine daha fazla hizmet edecektir.

Yazışma Adresi (Corresponding Address):

*Dr. Mehmet Koçdemir
Hazine ve Maliye Bakanlığı
Kazakistan Caddesi No:112 Emek, Çankaya/Ankara
E-posta: mehmetkocdemir@hotmail.com*

Kaynaklar

1. **Akşar, T.** (2011). *Spor Kulüplerinin Mali Yönetişim Sorunları ve Bunlara İlişkin Çözüm Önerilerine İlişkin Oturumun Meclis Tutanakları*. Erişim adresi: <http://www.futbolekonomi.com>
2. **Akşar, T. ve Merih, K.** (2006). *Futbol Ekonomisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
3. **Aktifbank.** (2016). *Ekolig 2014-2015 / 2015-2016 Sezonu. Futbol Ekonomisi Raporu*. İstanbul. Erişim adresi: <http://www.aktifbank.com.tr/tr/hakimizda/basinodasi/ekolig>
4. **Aktifbank.** (2019). *Ekolig 2017-201 / 2018-2019 Sezonu. Futbol Ekonomisi Raporu*. İstanbul. Erişim adresi: <https://www.aktifbank.com.tr/Documents/Ekolig-Final-11112019.pdf>
5. **Barget, E. ve Chavinier-Rela, S.** (2017). The analysis of amateur sports clubs funding: A european perspective. *Athens Journal of Sports*, 4(1), 7-34.
6. **Barnard, M., Boor, S., Winn, C., Wood, C. ve Wray, I.** (2019). *Annual Review of Football Finance 2019*. UK: Sports Business Group.
7. **Bednarik, J., Kolar, E. ve Jurak, G.** (2010). Analysis of the sports services market in Slovenia. *Kinesiology*, 42(2), 142-152.
8. **Borzaga, C. ve Defourny, J. (Eds.)** (2001). *The emergence of social enterprise*. London & New York: Routledge.
9. **Büyükbakkal, G.** (2016). Football Economy in Turkey, *Football in Turkey*. Frankfurt: Peterlang.
10. **Chadwick, S., Parnell, D., Widdop, P. ve Anagnostopoulos, C.** (2018). *Routledge Handbook of Football Business and Management*. London: Routledge.
11. **Collette, C. ve Pigé, B.** (2007), *Economie Sociale et Solidaire: Gouvernance et Contrôle (The social Economy: Governance and Control)*. Paris: Dunod.
12. **Defourny, J. ve Laville, J. L.** (2007). *Pour une économie sociale revisitée* (Another perspective on voluntary sector). *La revue nouvelle*, 1(2), 78-83.
13. **Devecioğlu, S.** (2002). *Türk Spor Yönetiminde Özerkliğin Boyutu (Türkiye Futbol Federasyonu Örneği)* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
14. **Dobson, S. ve Goddard, J.** (2001), *The Economics of Football*. United Kingdom: Cambridge University Press.
15. **Erturan, E. ve Şahin, M.Y.** (2017). Amatör spor kulüplerinin sorunları: Açımlayıcı bir araştırma. *Spor Bilimleri Dergisi*, 28(2), 101-120.
16. **Güngör, A.** (2014), Avrupa futbol pazarının ekonomik boyutu ve avrupa futbol kulüplerinde finansal performans analizi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2).
17. **Karpavicius, T. ve Jucevicius, G.** (2009). The application of the business system concept to the analysis of football business. *Engineering Economics*, 63(4), 86-95.
18. **Orta, L. ve Korkmaz, M.** (2012). An analysis on the incomes and expenditures of Turkish football federation and the incomes of the four major clubs. *International Journal of Management Sciences and Business Research*, 1(7), 14.
19. **Qorbani, M., Sheikh, J. M. ve Bagheri, M.** (2012). A comparative study of how to finance professional football premier leagues in Iran and England, *Scholarly Journal of Business Administration*, 2(7), 144-149.
20. **Szymanski, S., ve Kuypers, T.** (1999). *Winners and losers*. London: Viking.
21. **TBMM.** (2011). Spor Kulüplerinin Sorunları ile Sporda Şiddet Sorununun Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'na. Spor Kulüplerinin Mali ve Yönetişim Sorunları ve Bunlara İlişkin Çözüm Önerileri" Hakkında Rapor", Erişim adresi: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/128/ss733.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
22. **T.C. Kalkınma Bakanlığı,** (2012). *Onuncu kalkınma planı (2014-2018) özel ihtisas komisyonları el kitabı*. Erişim adresi: http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/10/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1_%C3%96zel_%C4%B0ihtisas_Komisyonlar%C4%B1_El_Kitab%C4%B1.pdf
23. **Terekli, M.S. ve Çobanoğlu, H.O.** (2018). Developing economic values in football: Example of Turkish football federation. *Open Access Library Journal*, 5, 4263.
24. **Torgler, B.** (2004). The economics of the FIFA football worldcup. *Kykuos: International Review for Social Sciences*, 57, 287-300.
25. **Türkiye Futbol Federasyonu** (2013-2014). *Türkiye Futbol Federasyonu 2013-2014 Dönemi Mali Tabloları*. (1 Haziran 2013-31.05.2014 Dönemi Mali Tabloları (Bağımsız Denetimden Geçmiş), 1 Haziran 2013 - 31.05.2014 Dönemi Denetleme Kurulu Raporu, 1 Haziran 2014 - 31.05.2015 Dönemi Bütçesi). Erişim adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pagelid=461>

26. **Türkiye Futbol Federasyonu** (2014-2015). *Türkiye Futbol Federasyonu 2014-2015 Dönemi Mali Tabloları* (1 Haziran 2014 - 31.05.2015 Dönemi Mali Tabloları (Bağımsız Denetimden Geçmiş), 1 Haziran 2014 - 31.05.2015 Dönemi Denetleme Kurulu Raporu, 1 Haziran 2015 - 31.05.2016 Dönemi Bütçesi). Erişim adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pageId=461>
27. **Türkiye Futbol Federasyonu** (2015-2016). *Türkiye Futbol Federasyonu 2015-2016 Dönemi Mali Tabloları* (1 Haziran 2015 - 31.05.2016 Dönemi Mali Tabloları (Bağımsız Denetimden Geçmiş), 1 Haziran 2015 - 31.05.2016 Dönemi Denetleme Kurulu Raporu, 1 Haziran 2016 - 31.05.2017 Dönemi Bütçesi). Erişim adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pageId=461>
28. **Türkiye Futbol Federasyonu** (2016-2017). *Türkiye Futbol Federasyonu 2016-2017 Dönemi Mali Tabloları* (1 Haziran 2016 - 31.05.2017 Dönemi Mali Tabloları (Bağımsız Denetimden Geçmiş), 1 Haziran 2016 - 31.05.2017 Dönemi Denetleme Kurulu Raporu, 1 Haziran 2017 - 31.05.2018 Dönemi Bütçesi). Erişim adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pageId=461>
29. **Türkiye Futbol Federasyonu** (2017-2018). *Türkiye Futbol Federasyonu 2017-2018 Dönemi Mali Tabloları* (1 Haziran 2017 - 31.05.2018 Dönemi Mali Tabloları (Bağımsız Denetimden Geçmiş), 1 Haziran 2017 - 31.05.2018 Dönemi Denetleme Kurulu Raporu, 1 Haziran 2018 - 31.05.2019 Dönemi Bütçesi). Erişim adresi: <https://www.tff.org/default.aspx?pageId=461>
30. **Uluyol, O.** (2014). Süper lig futbol kulüplerinin finansal performans analizi. *Journal of Yasar University*, 9(34), 5716-5731.